

Pedagogical public must realize the pedagogical value of home декоративно-ужиткового art, which, based on foundations of folk world view, recreates emotionally-aesthetic, artistically-creative, moral, intellectual, labour experience of Ukrainians, their culture and spirituality. Therefore the study of this type of art in pedagogical higher establishment of education must become strong foundation of maintenance of national genotype, culture and spirituality, by the reliable mean of forming of new generation of modern teachers for New Ukrainian school.

Keywords: *pedagogical education, pedagogical conditions, national culture, folk decorative-applied art, ethno-cultural formation, future teachers of primary school.*

УДК 37.013:656.7

Воєвода К. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АВІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕГІОНАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЦЕНТРАХ ICAO

У статті досліджено структуру курсів регіональних навчальних центрів ICAO з авіаційної безпеки. Проаналізовано, що успіх професійної підготовки фахівців з авіаційної безпеки залежить від вдалого поєднання форм і методів навчання, які у своїй діяльності використовують навчальні центри ICAO. Охарактеризовано основні форми навчання: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Запропоновані варіації понять “форма організації навчання” та “навчальні заняття”. ICAO у своїй навчальній діяльності керується принципом поєднання традиційних і не традиційних форм навчання, а також впровадження у процес професійної підготовки фахівців з авіаційної безпеки інноваційних методик навчання, прикладом є низка практикумів з авіаційної безпеки Workshop. Регіональні навчальні центри ICAO також приділяють значну увагу підбору кандидатур на посади викладачів курсів, адже саме від компетентності, професіоналізму та особистого професійного досвіду залежить успішність та якість процесу професійної підготовки слухачів. Також у статті відзначено важливість самостійної підготовки слухачів, як спосіб саморозвитку та самовдосконалення.

Ключові слова: *авіаційна безпека, фахівець, професійна підготовка, лекція, практичне заняття, слухач, регіональні навчальні центри ICAO.*

Ефективність засвоєння слухачами професійних знань, вмінь та навичок залежить не лише від вдало підбраного навчального матеріалу та професійно-освітнього персоналу (викладачів), а й від правильного сумісництва форм навчального процесу з методами і прийомами навчання. регіональні навчальні центри ICAO з авіаційної безпеки вирізняються з поміж інших навчальних центрів та організацій своєю ефективністю професійного навчання з урахуванням індивідуальних особливостей слухачів, що спрямоване на формування компетентних конкурентоспроможних фахівців за відносно короткий термін часу.

Мета статті – дослідити та проаналізувати які форми навчання в процесі професійної підготовки використовуються в європейських регіональних навчальних центрах ICAO з авіаційної безпеки.

Сьогодення вимагає від льотних навчальних закладів та авіаційних навчальних організацій постійного розвитку та самовдосконалення. Провідні авіаційні підприємства ретельно підходять до питання підбору кваліфікаційних фахівців з авіаційної безпеки (АБ), адже від них певною мірою залежить безпечна діяльність аеропорту, а з відси й престиж того чи іншого авіаційного суб'єкту. У зв'язку з цим є актуальним питання щодо коректної організації професійної підготовки фахівців з АБ.

Слід зазначити, що International Civil Aviation Organization (ICAO – Міжнародна організація цивільної авіації) виконує не лише адміністративно-організаційну функцію, а ще й сприяє якісній професійній підготовці авіаційних фахівців, шляхом відкриття власних навчальних центрів та розробкою власних методик навчання. Підтримкою належного рівня професійної підготовки фахівців авіаційної галузі займаються регіональні навчальні центри ICAO, які залежно від територіального розташування підпорядковуються регіональним бюро ICAO.

У 1996 році Рада ICAO прийняла рішення про відкриття при Національному авіаційному університеті (НАУ, Київ) європейського регіонального центру з авіаційної безпеки, який отримав міжнародний сертифікат на право навчання всіх категорій працівників авіаційних підприємств з АБ. Близько 10 тисяч працівників авіакомпаній, аеропортів, авіаційних підприємств з України і 77 країн світу пройшли підготовку та перепідготовку в навчальних центрах Інституту ICAO [1].

Щорічно для відповідності сучасним умовам професійної підготовки фахівців з АБ, налагодженої та ефективної роботи навчального центру ICAO, директором регіонального навчального центру з авіаційної безпеки ICAO затверджується навчальний план на поточний рік з переліком курсів. План за своєю структурою поділяється на три групи курсів професійної підготовки для фахівців з АБ:

- курси, що проводяться штаб-квартирою ICAO;
- курси під егідою ICAO;
- національні курси;
- національні курси, що знаходяться на стадії розробки та затвердження.

Всього навчальний центр з АБ у своєму навчальному плані налічує 31 курс також обов'язково вказується термін і дата навчання та мова викладання. Слід зазначити, що всі стандартизовані навчальні програми ICAO дублюються офіційними мовами ICAO (англійська, російська, французька, іспанська), в Україні для кращого сприйняття інформації найчастіше використовують англійську та російську мови.

Процес професійної підготовки в регіональних навчальних центрах ICAO з авіаційної безпеки реалізується шляхом застосування системи ретельно підібраних форм і методів навчання. На нашу думку *форма організації навчання* – це конструкція навчального процесу, що залежить від дидактичних цілей, змісту та особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців. Найчастіше виокремлюють чотири основні форми

організації навчання, що притаманні побудові навчального процесу зазначеної організації:

- навчальні заняття;
- самостійна робота;
- практичні підготовка;
- контрольні заходи.

Навчальні заняття є найпоширенішою формою організації навчання в професійній підготовці авіаційних фахівців, що являють собою традиційний лекційний курс. На нашу думку, перевагою лекційного заняття є можливість викладача подати слухачам великий обсяг навчального матеріалу, за умови вдалого та логічного поєднання інформації. В такому випадку значний відсоток успішного засвоєння отриманої інформації слухачами залежить саме від досвіду та професіоналізму викладача. Головним завданням викладача є пробудження інтересу у студентів щодо порушеної дефініції та спонукання їх до подальшого самостійного вивчення теми та пошуку додаткової інформації. Лекційні заняття сприяють формуванню та розвитку у слухачів вміння слухати одночасно синтезуючи та зіставляючи отриману інформацію з вже набутими знаннями в результаті чого вчать робити логічні висновки та можливі корисні пропозиції. Але зважаючи на простоту й економічність даної форми навчання ефективною вона буде тільки за наявності компетентного, здібного, комунікативного викладача з досвідом у своїй професійній діяльності та безпосередньо знайомий зі специфікою роботи фахівців з АБ. З огляду на важливість зазначеної проблеми регіональні навчальні центри ICAO з авіаційної безпеки відповідально відносяться до процедур підбору і професійної підготовки викладачів (інструкторів), керуючись у цій справі низкою документів з підготовки персоналу (Дос 7192 Керівництво з навчання, Дос 8973 Керівництво з авіаційної безпеки, Дос 9401 Керівництво із створення та роботи авіаційних навчальних центрів тощо). Керівники навчального процесу, як і слухачі перебувають в стані постійного оновлення актуальної інформації, завдяки спеціально організованим семінарам, конференціям та практикумам, а також лекціям високопоставленим керівництвом і технічними експертами.

Вивчаючи наукові праці А. Алексюка, Н. Кузьміної, Н. Мачинської, С. Стельмаха та ін., які досліджували форми організації навчання та їх особливості, ми з'ясували, що лекційне заняття не є суто простим викладенням навчального матеріалу та за своєю варіацією може поділятися на традиційні (вступна, інформаційна, завершальна, оглядова) та нетрадиційні (міні-лекція, багатоцільова лекція, лекція-конференція, лекція-бесіда, кіно-, відео-лекція, проблемна лекція тощо.).

Особливістю лекційних занять, при підготовці фахівців з АБ в регіональних навчальних центрах ICAO, є поєднання двох форм проведення заняття: традиційної і нетрадиційної. Будь-який з лекційних курсів професійної підготовки фахівців з АБ починається з *вступної лекції*, що носить ознайомлювальний характер та готує слухачів до творчого

вирішення завдань, визначає їх інтерес до предмета, а також активізує розумову діяльність учасників курсу. Усе це є передумовою успішного засвоєння подальшого навчального матеріалу та виконання поставлених завдань. Вступна лекція визначає предмет вивчення певного курсу з АБ та взаємозв'язок теорії та практики в професійній діяльності.

Наступний вид лекцій – *тематична (інформаційна, традиційна)* – є найуживанішим видом лекції в процесі професійної підготовки фахівців з АБ. Така лекція націлена на виклад та пояснення слухачам інформації, яка потребує осмислення та запам'ятовування. Тематична лекція поступово у логічній послідовності розкриває програмний зміст навчального матеріалу, звертаючи увагу слухачів на провідні аспекти та проблеми порушеної теми.

В процесі професійної підготовки фахівців з АБ найчастіше використовується *лекція-конкретизація*, що спрямована на поглиблене вивчення окремого питання. Зазвичай такі лекції вирізняються об'ємним інформаційним навантаженням, що вимагає чіткої концентрації уваги від слухачів. Зазначимо, що метою навчальних центрів ІСАО є ефективна професійна підготовка компетентних фахівців в найкоротший термін, тому зазначений вид лекцій значно поширений в професійній підготовці авіаційних фахівців.

Наразі, особливістю курсів професійного навчання фахівців з АБ є поєднання традиційної та нетрадиційної форм навчання. Все більшого поширення набувають лекції з оглядом навчальних відеоматеріалів, завдяки яким слухачі мають змогу заздалегідь (до практичного заняття) наочно ознайомитись із робочим місцем та специфікою професійної діяльності. Такий вид лекцій також корисний тим, що у слухачів (курсантів) працює не тільки “слухова пам'ять”, а й “зорова”. Завданням викладача є правильно підібрати навчальний відео матеріал. Згодом, при вдалому засвоєнні отриманої інформації слухач має змогу краще проявити себе на практичному занятті. Основними завданнями такої лекції є успішне засвоєння отриманої інформації та систематизування здобутих знань. Лекції з навчальними відео-записами особливо корисні у професійній підготовці фахівців з АБ при вивченні таких тем: “Робота аеропортового комплексу” (оглядова тема професійної діяльності різних служб включно із САБ конкретніше); “Контроль доступу – люди”; “Контроль доступу – транспортні засоби”; “Виявлення заборонених предметів та пристроїв”; “Особливості огляду пасажирів, ручної поклажі, вантажу та бортового харчування”; “Профайлінг пасажирів”; “Перевірка та обшук ПС в цілях безпеки (вразливі місця)” тощо.

Що ж до *завершальної (підсумкової) лекції* вона носить підсумовуючий характер та проводиться для закріплення здобутих слухачами знань. Викладач, зокрема, нагадує окремі важливі аспекти пройденого матеріалу та ознайомлює слухачів із подальшим навчальним планом поступово підводячи їх до подальших практичних занять.

Наразі відбувається перехід до динамічного навчання фахівців зазначеної галузі з метою підвищення ефективності й якості професійної

підготовки, що спрямована на формування компетентного фахівця. Витісняючи звичні лекційні заняття все частіше в процес професійної підготовки впроваджуються новітні освітні методики. Однією з них є методика *Workshop*, що дає змогу активізувати групове мислення з вільним висловленням своєї думки та націлена на швидкий різнобічний пошук вирішення досліджуваної проблеми. Сучасна методика *Workshop* активно використовується в регіональних навчальних центрах ICAO, в процесі професійної підготовки фахівців з АБ, а саме на таких практикумах: “Програма безпеки в аеропортах (Airport Security Programme Workshop (ASP)”; “Програма забезпечення безпеки цивільної авіації (National Civil Aviation Security Programme Workshop (NCASP)”; “Програма контролю якості національної безпеки цивільної авіації (National Civil Aviation Security Quality Control Programme Workshop (NCASQCP)”; “Системи сертифікації авіаційної безпеки (Aviation Security Certification Systems Workshop)”; “Навчальна програма національної безпеки цивільної авіації (National Civil Aviation Security Training Programme Workshop (NCASTP)”; “Управління ризиками (Risk Management Workshop)” тощо.

Workshop являє собою дослідження, в центрі якого лежить окремо взята і неоднозначна проблема. Спеціальним чином організований процес роботи в групі дозволяє поглянути на неї об’ємно, з різних, часом найнесподіваніших ракурсів. *Workshop* допомагає актуалізувати досвід, наявний в групі й інтегрувати на основі існуючих ресурсів новий погляд і розуміння даної проблеми. Таким чином, *Workshop* допомагає стати всім його учасникам після закінчення більш компетентними, ніж на початку [2].

Наступна форма організації навчання *самостійна робота* слухачів. Відповідно до Положення “Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов’язкових навчальних занять [3]. В сучасних умовах науково-технічного прогресу та загального розвитку самостійність фахівця будь-якої галузі є найбажанішою якістю. Самостійність фахівця з АБ не аби яка важлива риса, вона є свого роду підтвердженням компетентності фахівця САБ. Отже і сам процес професійної підготовки з АБ має проходити з урахуванням самостійної роботи слухачів.

Самостійне опрацювання матеріалу при професійній підготовці фахівців в регіональних навчальних центрах ICAO з авіаційної безпеки після кожного лекційного заняття (модулю) слухачам пропонують для дослідження низку нормативно-правових документів відповідно до опрацьованої теми модулю. Також слухачі вивчають отриманий матеріал у вільний від навчання час шляхом: пошуку додаткової інформації або подібних випадків в історії авіації; систематизації отриманого матеріалу (складання схем, таблиць, графіків тощо); написання доповіді тощо. Таке раціонально організоване самостійне опрацювання інформації дає змогу слухачам проаналізувати та засвоїти пройдений матеріал, а також закладає основи самоосвіти та самовдосконалення.

Сучасна професійна підготовка має концентруватися на формуванні компетентного фахівця. Майбутній фахівець повинен мати не тільки глибокі теоретичні знання, а й професійні вміння та навички. Саме завдяки практичним заняттям, які на нашу думку, відіграють ключову роль в процесі підготовки, курсант/слухач освоює майбутню професію.

Професійна діяльність співробітника САБ це перш за все робота з підвищеним рівнем небезпеки та надмірною відповідальністю тому в процесі навчання *практичній підготовці* приділяється значна увага. Слухачі набувають практичних навичок як в стінах навчального класу, так і безпосередньо на робочому місці обраної професії. Практична підготовка в САБ має на меті застосування слухачами всіх здобутих знань набутих в процесі теоретичної підготовки, відпрацювання навичок із застосування технічних засобів контролю на безпеку та сформування у майбутніх фахівців з АБ фахової компетентності.

Крайній день будь-якого з курсів розпочинається з підготовки до випускного тесту, на яку виділяється приблизно 1 година часу. Слухачі мають змогу з'ясувати незрозумілі питання та звертатися за допомогою до викладача. Після чого учасники курсу мають півтори години для написання випускного (фінального) тесту. Викладачі й експерти регіонального навчального центру з авіаційної безпеки протягом 45 хвилин перевіряють тести, після чого слухачі запрошуються до урочистого закриття курсу та за результатами фінального іспиту нагороджуються сертифікатами міжнародного зразка, який свідчить про проходження особи певного курсу з АБ.

Тож по завершенню курсів професійної підготовки Навчальні регіональні центри з авіаційної безпеки ICAO випускають кваліфікованих фахівців з АБ, які отримавши сертифікат міжнародного зразка мають змогу працювати в будь-якій державі учасниці ICAO. Високий рівень професійної підготовки та міжнародне визнання й авторитет Регіональних навчальних центрів ICAO досягається завдяки клопіткій праці розробників навчальних курсів та новітніх методик навчання.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Завдяки створенню центрів професійної підготовки фахівців з авіаційної безпеки ICAO має на меті мінімізувати ризики виникнення актів незаконного втручання та значно підвищує рівень АБ. Фахівці з АБ повинні мати не лише бездоганну теоретичну підготовку, а ще й набути професійних умінь і навичок, прагнути до постійного професійного розвитку та самовдосконалення, що надалі реалізується в конкурентоспроможність особистості. Успіх форм підготовки залежить від наступних критеріїв: чітко визначений зміст курсу; наявність висококваліфікованих викладачів у необхідній кількості; наявність необхідного обладнання; усвідомленість і попередня базова підготовка слухачів.

Перспективним напрямком подальшої роботи вважаємо дослідження інноваційного досвіду Регіональних навчальних центрів ICAO з авіаційної безпеки у професійній підготовці фахівців з АБ.

Використана література:

1. Інститут ІСАО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інститут_ІСАО.
2. EDS Company. Что такое workshop [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eds.co.ua/ru/pages/365.htm>.
3. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>.

References:

1. Instytut ISAO [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : https://uk.wikipedia.org/wiki/Instytut_ICAO.
2. EDS Company. Chto takoe workshop [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://eds.co.ua/ru/pages/365.htm>.
3. Polozhennya pro orhanizatsiyu navchal'noho protsesu u vyshchikh navchal'nykh zakladakh Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>.

Воєвода К. В. Организация обучения будущих специалистов по авиационной безопасности в европейских региональных учебных центрах ИКАО.

В статье исследована структура курсов региональных учебных центров ИКАО по авиационной безопасности. Проанализировано, что успех профессиональной подготовки специалистов по авиационной безопасности зависит от удачного сочетания форм и методов учебы, которые в своей деятельности используют учебные центры ИКАО. Охарактеризованы основные формы учебы: учебные занятия, самостоятельная работа, практическая подготовка, контрольные мероприятия. Предложенные вариации понятий “форма организации учебы” и “учебные занятия”. ИКАО в своей учебной деятельности руководствуется принципом сочетания традиционных и не традиционных форм учебы, а также внедрение в процесс профессиональной подготовки специалистов по авиационной безопасности инновационных методик учебы, примером является ряд практикумов по авиационной безопасности Workshop. Региональные учебные центры ИКАО также большое внимание уделяется подбору кандидатур на должности преподавателей курсов, ведь именно от компетентности, профессионализма и личного профессионального опыта зависит успешность и качество процесса профессиональной подготовки слушателей. Также в статье отмечена важность самостоятельной подготовки слушателей, как способ саморазвития и самосовершенствования.

Ключевые слова: авиационная безопасность, специалист, профессиональная подготовка, лекция, практическое занятие, слушатель, региональные учебные центры ИКАО.

VOIEVODA K. V. Organization of training of future aviation security specialists in the European regional training centers of the ICAO.

The article analyzes The structure of the courses of ICAO regional training centers for aviation security. It is analyzed that the success of the professional training of aviation security specialists depends on the successful combination of forms and methods of study, which in their activities use the training centers of the ICAO. The basic forms of study are characterized: training sessions, independent work, practical training, control measures. Proposed variations of the concepts “form of organization of study” and “training classes”. ICAO in its training activities is guided by the principle of combining traditional and non-traditional forms of study, as well as the introduction of innovative methods of study in the training of aviation security specialists, an example is a series of aviation security workshops. Regional training centers of ICAO also make great attention to the selection of candidates for the positions of the instructors of courses, since the success and quality of the process of professional training of listeners depends on competence, professionalism and personal professional experience. Also in the article the importance of independent preparation of listeners is noted, as a way of self-development and self-improvement.

Keywords: aviation security, specialist, vocational training, lecture, practical lesson, listener, regional training centers of ICAO.